

Itä- ja Keski-Suomen hyvinvointi ja osaaminen valiokunta
Itä- ja Keski-Suomen maitovaliokunta
Itä- ja Keski-Suomen lihavaliokunta
MTK Etelä-Savo
MTK Keski-Suomi
MTK Pohjois-Karjala
MTK Pohjois-Savo

29.6.2017

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ
kirjaamo@stm.fi

Lausunto esitysluonnoksesta lomituspalveluiden uudistukseksi

Työryhmä on saanut tehtävän uudistaa lomituspalveluita yrittäjälähtöisesti. Mielestämme työryhmän esityksen ratkaisut eivät tue Sipilän hallituksen asettamaa lähtökohtaa yrittäjälähtöisyydestä ja palveluiden tosiasiallinen kehittäminen jää vajavaiseksi. Uudistus keskittyy hallinnon yksinkertaistamiseen ja lomituksen kustannusten alentamiseen, jonka maksavat liian useat kotieläintilat heikentyneenä ja toimintaan sopimattomana lomituspalveluna. Pelkäämme esityksen mukaisten lomituspalveluiden vaikuttavan rakennemuutokseen ja kiihdyttävän ratkaisevasti suomalaisen kotieläintalouden vähentymisnopeutta.

Esityksessä on hyviä ja kannatettavia asioita yksittäisen yrityksen lähtökohdista. Näitä ovat esimerkiksi lisävapaa kasvanut tuntimäärä, itse järjestetyn lomituksen kannusteet, lomapäivien määrän kasvu yksinyrittävien kohdalla sekä tilan palkkatyön vaikuttamattomuus lomituspäivän keston.

Yrityskohtainen vuosilomaoikeus

Maatalousyrittäjän lomaoikeuden tulee olla henkilökohtainen ja subjektiivinen, yksilöllinen lomaoikeus on ainoa sekä sosiaalisesti että juridisesti kestävä tapa toteuttaa lomituspalvelua.

Yrityskohtainen lomaoikeus on liian nopea ja suuri muutos edelleen raskaassa rakennemuutosmyllerryksessä olevalle toimialalle sekä palvelua toteuttaville lomittajille. Kotieläntilat muodostavat maaseudun yritystoiminnan ja suomalaisen ruuantuotannon rangan. Henkilökohtainen lomaoikeus on ainoa oikea ja kestävä peruste tuottaa palvelut yrittäjien vapautumiseksi sitovasta kotieläinyrittämisestä, lisätä kotieläinyrittäjien työssä jaksamista ja kokonaisvaltaista työurien pidentymistä osana tasa-arvoista sosiaaliturvaa.

Lomituspalvelu on kotieläintilojen sosiaaliturvan perusta

Esityksen vaikutukset tulevat pienentämään lomituksen kustannuksia arvion mukaan 10 milj. euroa vuosittain. Vaatimus on kestävä ja se vähentää kotieläintuotannon kannalta tärkeimmän työhyvinvointipalvelun tuottamisedellytyksiä, ohjaten säästön valtion kassaan.

Suomalaisen ruuantuotannon volyyymi ei tule vähenemään samassa suhteessa yrittäjämäärän vähetessä. Lomituspalveluiden arvo tulee entisestään korostumaan kotieläintilojen määrän vähentyessä. Lomituspalveluiden kehittäminen tarvitsee näkemystä ja on tavoiteltava palveluiden käytön vähentymisestä tulevan säästön ohjaamista palveluiden kehittämiseksi tulevaisuuden yrittäjien tarpeisiin. Näin tehden voidaan painottaa toimintaansa kehittävien tilojen lomituksen parantamiseen, jotta ruuantuotannon volyyymi säilyy maassamme riittävänä.

Yleiskatteellinen rahoitus on merkittävä heikennys palvelun tulevaisuutta katsoen. Yleiskatteellisuus ei sovellu lomituspalveluiden rahoitusmalliksi maakuntatasolla. Maatalouden tärkeintä sosiaaliturvan osaa ja hyvinvointipalvelua ei saa museoida eikä asettaa alttiiksi heikennyksille rahoitusperusteen muutoksella.

Lomitusresurssit eivät kestä muutosta

Työryhmä esittää kannatettavan tavoitteen lomittajien osa-aikaisuuden vähentämisestä. Työryhmän ratkaisuesitys on tilakohtainen lomaoikeus, joka ei ole hyväksyttävä. Esitys tuo enemmän haittaa kuin hyötyä lomittajille ja toimialalle.

Lomittajat siirtyvät maakuntien toteuttamaan lomitukseen liikkeenluovutusperiaatteella. Nykyinen lomittajakunta ei tule uudistumaan lomituksen muuttuessa. Yrityskohtainen lomitus tulee kuitenkin asettamaan osalle lomittajia ylivoimaisen suuren harppauksen onnistuneen lomituksen toteuttamisessa tarvittavaan ammattitaitoon. Nykymallissa eriaikaiset lomat ovat mahdollistaneet toisen lomaoikeutetun mukanaolon työssä, se on turvannut tarpeeseen nähden osaamiseltaan kapeamman lomittajan työpanoksen käyttämisen. Se on myös yksi syy yhden ja kahden yrittäjän tilojen työaikaeroihin, jolla uudistusta perustellaan. Lomittajakunnassa on työntekijöitä, jotka eivät tule selviämään yrityskohtaisen loman tuomista lomituspäivätyön vaatimuksista. Syntyy myös merkittävä toiminnallinen riski lomituspäivätyön toimeenpanoon. Lisäksi pidämme lomittajien työajan kehittymisen arviota yrityskohtaisessa lomituksessa ylioptimistisena.

Yhdenvertaisuutta etsitään kaavamaisuudella

Työryhmän esitys on liian usealle lomituspäivätyön saajalle heikennys nykytilaan, vaikka esitys sisältää myös kannatettavia asioita. Yhtiömuotoisten maatilojen pääseminen lomitukseen piiriin on tulevaisuussuuntautunut esitys, joka toisaalta tulee leikkaamaan jonkin toisen lomaoikeutetun palvelua.

Työryhmä on kuvannut ihanteellisen tavoitteen samankokoisen kotieläintilan yhdenvertaisesta ja samanmittaisesta lomituksesta. Teoriassa näin voi olla, mutta käytännössä tavoitteen toteutuminen muuttamalla lomituspäivän mitoitusta yhdenmukaiseksi, ei tuo yhdenvertaisuutta palvelunkäyttäjille vaan hyvin eriarvoistavan tilanteen. Maatilayrittäminen on erityislaatuista, siinä toimitaan luonnon ja sään armoilla sekä eläinten ehdoilla. Nämä tekijät tuovat hyvin ennakoimattoman muuttujan lomitustilanteeseen. Toinen muuttuja ovat lomittajat. Lomittajat ovat yksilöitä mm. tehokkuuden, taitojen, aloite- ja ongelmanratkaisukyvyyn sekä oppimisen ja osaamisen osalta. Lomittajan työ ei ole samanmittaista, vaikka kotieläimiä on sama määrä. Kolmas muuttuja on yrityksen tuotanto-olosuhteet; työmenetelmät ja koneistus ym. jotka eivät ole riippuvaisia eläinmäärästä. Mainituista muuttujista riippuen yhdenvertaisuus ei tule toteutumaan lomituspäivän laskentamallin ja maksimikeston määrittämisellä. Esitys muuttaa em. muuttujien riskin yksinomaan yrittäjän kannettavaksi, vaikka lomituspäivätyön toteutumiseen yrittäjällä on todella vähän vaikuttamismahdollisuuksia.

Hyvä yrittäjälähtöinen lomitus hyväksyy tosiasiat ja pyrkii tasa-arvoistamaan lomituspäivätyön käyttäjät lomapäivän keston joustavammalla määrittämisellä. Eläinsuojelullisesta tai lomittajan työstä suoriutumisesta johtuvasta seikasta aiheutuvasta ylityöstä maksamies on lomituspäivätyön saaja, jolla ei kuitenkaan ole mahdollisuutta vaikuttaa em. asioihin. Lomalle lähtijä ei tule tietämään, tuleeko 18 h maksimikesto ylittymään ja kuinka paljon loma tulee lomituspäivätyön maksamaan. Lisäksi markkinaehtoinen hinta ei ole perusteltua näissä tapauksissa.

Laskelmat tilakohtaisen lomaoikeuden tuomista säästöistä ovat mielestämme epärealistisia. Esitettyssä mallissa työn vaatimusten noustessa myös palkkauskulut tulevat kasvamaan eivätkä lomittajien matkat tule oleellisesti vähenemään. Lisäksi yksin työskentelevän lomittajan osalta ei tulla saavuttamaan laskelmien osoittamia työaika säästöjä yrityskohtaisessa lomituksessa.

Lomituslain lähtökohtana tulee olla, että se takaa, että karja tulee hoidettua lainsäädännön ja yrittäjän veloitteiden mukaisesti lomaoikeutettujen ollessa pois.

Kotieläinyksiköiden laskenta

Lomituspalvelulain uudistuksessa esitetään siirtymistä kaavamaiseen kotieläinyksiköiden perusteella laskettavaan vuosilomapäivän keston (18 §). Itä- ja Keski-Suomen alueelta saadusta palautteesta nousi esiin huoli lomitusmitoituksen muuttumisesta, etenkin pienten ja myös keskiuurten kotieläintilojen osalta. Ne ovat usein automatisoimattomia ja käsityövaltaisia. Pelkäämme esityksen kotieläinmitoituksen kohtelevan liian rankasti ja tasapuolisuuden unohtaen mittavaa joukkoa ruuantuottajia. Useiden tuntien vähennykset ja joidenkin kohdalla jopa puoleen romahtava lomituspäivän kesto vie pohjan pois lomituksen tuomasta työhyvinvointipalvelusta. Esitys tullee huomattavasti kiihdyttämään pienten tilojen luopumista kotieläintaloudesta. Yksinkertaistamisen ja byrokratian purkamisen kannalta olisi järkevää käyttää kaikessa kotieläinlaskennassa maataloustukijärjestelmän perustetta.

Lomituspalvelulain kotieläinyksikkö on muutettu työtehoseuran tekemän tutkimuksen perusteella. Tutkimus ja sen tulokset eivät ole saatavilla, eikä muutosta perustella tarkemmin kuin ”...keskimääräistä pienempi työaika on lihanautojen, emolehmien ja lihasikojen hoidossa”. Kotieläinyksikkömäärillä mitoitettu lomitus on hallinnon kannalta käyttökelpoinen ja ymmärrettävä. Se ei mielestämme ole kuitenkaan oikeutettu perusta, kun tavoite on palvelujen muutos yrittäjälähtöisesti. Emolehmätiloilla on eläinten hoidon vaatimassa ajassa merkittäviä eroja vuoden ajalla. Lisäksi käyttäjäkokemukset Työtehoseuran lomitusmitoituksesta aiemmin käytetyissä palvelusuunnitelmissa ovat olleet hyvin vaihtelevia ja kaukana käytännöstä. Lisäksi olisi avoimuuden kannalta välttämätöntä saada tutkimusperusteet näkyväksi.

Yksinkertaistaminen

Itse järjestetyn lomituksen lähtökohdat tuovat hyvän mahdollisuuden toteuttaa lomitusta yrittäjälähtöisesti. Kokonaistyöaika määritetään itsejärjestetyssä lomituksessa kerran, eikä sitä voi kalenterivuoden aikana muuttaa. Itsejärjestetty lomitus tulisi olla tasa-arvoinen muutosten suhteen ja, jos kotieläinyksikkömäärä muuttuu merkittävästi. Esimerkiksi kotieläintilan investoinnin yhteydessä, on kannattavaa harkita lomituksen järjestämistavan muutosta, että se huomioi kasvaneen lomitusajan. Väitämme säännöksen tuovan lisää ja turhaa hallinnointityötä, jos eriarvoisuus jää lakiin.

Valtiontuen suuntaviivoissa läpinäkyvyys ja saatavuuden yhdenvertaisuusnäkökulma laajentaa lomituspalvelut EVL -toiminnan piiriin. Tilanne tarkoittaa yhtiömuotoisten kotieläintilojen pääsevän lomituksen piiriin valtiontukiperusteen mukaisesti ja laajentaa palvelunkäyttäjien määrää. Myel -vakuutus /MVL on ollut toimiva lomaoikeuden perusta, siitä voisi olla edelleen hyvä pitää kiinni.

Esitys ja asetus puhuvat lomitusmitoituksen kattavan kotieläinten hoidon kannalta välttämättömät kotieläinten hoitotyöt. Toisaalla puhutaan välttämättömien hoitotöiden sisältävän kaikki välttämättömät hoitotyöt. Välttämättömien töiden määrittely on ollut vaikea aiemmin ja paikallisyksiköissä on ollut eroavaisuuksia. Lomalle lähtenyt yrittäjä on varastoinut eläinten rehut ennen lomaa, huolehtinut tuotannon jatkuvuuden kannalta oleelliset työt, kuten keinosiemennys ym. Jäävätkö kotieläintalouden kannalta välttämättömät rekisteröinti-ilmoitukset viikoittaisten töiden ulkopuolelle, kun niitä ei joka viikko tehdä, mutta joskus useampia viikossa? Esitämme kirjaukseksi: Kotieläinten hoitoon välttämättömiä päivittäin ja viikoittain tehtäviä töitä sekä tuotannon jatkuvuuden kannalta välttämättömät työt.

Lisävapaan tulisi olla tasa-arvoinen, subjektiivinen oikeus ja lomituspalveluiden järjestämistavasta riippumaton.

Valinnanvapaus

Valinnanvapaus on maakuntauudistuksen palvelujen järjestämisen lähtökohtia. Valinnanvapaus ja muutoinkin vaihtoehtoisten mallien yhdistäminen ja puntaroiminen on mielestämme jäänyt esityksessä hallinnon yksinkertaistus- ja kustannussäästö tavoitteen jalkoihin. Itsejärjestetyn lomituksen korvausten nosto tulee kannustamaan lomitussyrittäjyyden lisääntymiseen. Tarjonta ja kysyntä tulee huolehtimaan itsejärjestetyn lomituksen kilpailukykyisyydestä verrattuna maakunnan lomitukseen.

Lomituspalveluyritykset ovat hyvä ja tarvittava lisä maaseudun yrittäjyyteen. Palvelun tarjoajien ja käyttäjien suhde määrittää kokemuksia ja saatavuutta. Muutos tuo riskin, ettei palveluntarjoajia synny siinä määrin kuin on kysyntää, se ei tuo valinnanvapautta lomituspalveluiden järjestämiseksi. Pelkäämme hyvän tulevaisuussuuntautuneen käytännön jäävän myös rahoitusmallin muutoksessa muun maakunnan vastuiden jalkoihin.

Valinnanvapaus ja itsejärjestetty lomitus ovat vaihtoehto niille tiloille, joiden lomituspäivän kesto on yrittäjälomittajien kannalta houkutteleva. Valinnanvapaus saattaa jäädä pienemmällä ja pitemmän päivittäisen työmatkan vaativille kotieläintiloille käytännössä toimimattomaksi vaihtoehdoksi.

Hevostiloille armoton heikennys lomituspalveluihin ja kasvinviljelytilojen sijaisapuoikeus

Suomalainen hevostoiminta on pienimuotoista ja monialaista yrittäjyyttä useimmiten maataloilla. Yrittäjien yhdenvertaisuus ja työssäjaksaminen on saanut kovan käsittelyn työryhmän esityksessä. Esityksen mukaisesti toteutetussa lomituspalveluissa poistuu usean maatilalla hevostaloutta harjoittavan yrittäjän lomaoikeus. Kasvatustoiminta yksinomaisten toimintana on harvinaista ja useimmiten sellaisenaan kannattamatonta. Maatalouden ohessa toteutettu kasvatustoiminta on arvokasta ja pitänyt esimerkiksi suomenhevostalouden elinvoimaisena.

Hevosyrittäjien joilla MYEL-vakuutus, ovat maatalouden harjoittajien ja MVL- mukaan verotettuja tulee säilyttää lomaoikeus, se on em. hevosyrittäjien työurien, työssä jaksamisen ja sosiaalisen yhdenvertaisuuden kannalta välttämätöntä. Laskelman säästöt ovat mielestämme liioitellut, 6,6 milj. euroa.

Valtiontuen suuntaviivoihin on asetettu vaatimus hevostaloudessa ”ruuaksi tai tuotteiksi” käytettävän toiminnan. Suomessa hevoset menevät useimmiten teurastamolle tultuaan käyttöänsä päähän. Ne siis käytetään ruuaksi tai tuotteiksi. Vaatimus kasvatustoiminnasta, joka on varsa/2 vuotta, olisi tarpeeton.

Kasvinviljelytilat ja kotieläintilojen kasvinviljelytyöt tulisi olla sijaisavun piirissä.

Yhteenveto

Itä- ja Keski-Suomen MTK-liitot eivät hyväksy esitystä lomituspalveluiden uudistamista esitetyllä tavalla. Esitys sisältää myös hyviä tulevaisuussuuntautuneita päämääriä, joiden toimeenpanoa ei voi kuitenkaan tehdä kertaluontoisesti lakimuutoksella. Lomituspalveluiden muutos tulee valmistella ymmärtäen kotieläintuotannon tarpeet ja käyttäen hyväksi palvelun käyttäjien luonnollinen poistuma. Tavoite tulee olla ruuantuotannon volyymin säilyminen ja yrittäjälähtöinen lomituspalvelu.

Lausunnon antajat edustavat yli 5 000 lomituspalveluiden käyttäjää ja 204 000 lomitusta- ja sijaisapupäivää kestoltaan keskimäärin 6,7 h.

Jyväskylä 29.6.2017

Kaija Korhonen

Kaija Korhonen
Puheenjohtaja
Itä- ja Keski-Suomen hyvinvointi ja osaaminen valiokunta

Tuomas Pietiläinen

Tuomas Pietiläinen
Puheenjohtaja
Itä- ja Keski-Suomen maitovaliokunta

Ahti-Pekka Vornanen

Ahti-Pekka Vornanen
Puheenjohtaja
Itä- ja Keski-Suomen lihavaliokunta

Juha Paajanen

Juha Paajanen
Puheenjohtaja
MTK Etelä-Savo

Tero Lahti
Puheenjohtaja
MTK Keski-Suomi

Vesa Kallio

Vesa Kallio
toiminnanjohtaja
MTK Etelä-Savo

Anja Kettunen
toiminnanjohtaja
MTK Keski-Suomi

Jouni Mäkisalo
Puheenjohtaja
MTK Pohjois-Karjala

Vilho Pasanen
toiminnanjohtaja
MTK Pohjois-Karjala

Juha Partanen

Juha Partanen
puheenjohtaja
MTK Pohjois-Savo

Jari Kauhanen

Jari Kauhanen
toiminnanjohtaja
MTK Pohjois-Savo